

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 116 — med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts förslag — måtte besluta, att Längmanska företagarfondens geografiska användningsområde skall vara Norrbottens län samt hela landskapet Lappland.

Stockholm den 5 april 1960

Gunnar Lundmark

Nr 774

Av fru Sandström, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående ianspråkstagande av viss del av de Längmanska donationsmedlen.

I proposition nr 116 till årets riksdag föreslås att riksdagen måtte godkänna användningen av den med litt. A betecknade Längmanska donationsfonden i enlighet med propositionens förslag. En utredning har företagits angående denna hittills icke ianspråktagna del av den samlade fond, som på sin tid donerades av den finländske handlanden Erik Johan Längman.

Donationen i sin helhet fördelades på Finland och Sverige och avsågs bli till gagn för »alla stånd och folkklasser». Från denna utgångspunkt preciserades de speciella ändamål, donator ville att medlen skulle gagna. Ett stort socialt program skisserades gällande bl. a. folkskoleväsen, sjukvård, allmän socialvård samt hjälp vid katastrofsituationer såsom missväxt, hungersnöd m. m. Hjälp skulle vidare lämnas till industri, sjöregleringar, vägbyggande, handel, industri och sjöfart m. m. Dessa ändamål skulle tillgodoses ur den del av donationsmedlen, som benämndes A-fonden. Övriga delar ur de samlade fondmedlen benämndes B- och C-fonderna och har redan tagits i anspråk för särskilda ändamål och kan här lämnas åsido. A-fonden skulle tas i anspråk sedan den vuxit till en av donator angiven omfattning och kan nu efter bestämmelserna tas i anspråk. Den sålunda nu tillgängliga fonden uppgår till i runt tal 11 786 000 kronor.

Det har av bl. a. statsrevisorerna tidigare uttalats att det hjälpprogram, som för hundra år sedan skisserades av donator, inte längre är aktuellt, då folkskolor, sjukvård, socialvård m. m. numera ordnats på tidsenligt sätt av stat och kommun. Enligt statsrevisorernas på sin tid uttalade mening borde

fondmedlen nu kunna användes för kulturella ändamål. Till denna tanke anslöt sig då JK-ämbetet, som påpekade att samhällsförhållandena nu är helt annorlunda än på testators tid och att »den nöd och de 'behofer', som testator ville söka avhjälpa, finnas praktiskt taget icke längre». Statsrevisorernas uttalanden att medlem borde kunna användas för forskningsändamål för i synnerhet det norrländska näringslivet vann JK-ämbetets gillande. Att medlen företrädesvis skulle komma Norrland till godo hänför sig till donators uttalade önskan om att det av honom skisserade sociala hjälpprogrammet först borde sätta in i övre Norrland och därefter, när behoven där tillgodosetts, utsträckas till andra delar av landet.

Den utredning, som sedermera tillsattes, avlämnade i föl sitt betänkande. Här konstaterades först att tiden nu måste anses vara inne för fondmedlens ianspråktagande. Vidare konstaterades att den nöd, donator ville avhjälpa, numera inte finns. »Det synes således», säger utredningen, »vara klart, att avsteg även bör göras från testamentets bestämmelser om A-fondens syftemål.» Angående bestämmelserna om var fondmedlen geografiskt skulle insättas — till en början i det nordligaste länet och sedan i det söder därom belägna länet för att därefter fortsätta i »enahanda ordning» — säger utredningen, att åt denna föreskrift kan »*icke* givas den tolkningen att endast det nordligaste länet skulle ifrågakomma till utdelning ur fonden».

Det är därför överraskande att utredningen från dessa utgångspunkter kommit till slutsatsen att donationen i sin helhet uteslutande skall komma Norrbottens län till godo under en så lång tidrymd som de närmaste femtio åren. Enligt förslaget skall fondens medel också snävt användas till främjande av företagsamhet, företrädesvis hantverk, skogsbruk, jordbruk, fiske osv. Fonden föreslås förvaltd av en nämnd, förlagd till Norrbottens län och sammansatt av personer inom länet. Det antyds dock att medlen bör inom ramen för det skisserade företagsprogrammet också gagna *forskning*. På vilket sätt denna forskningsverksamhet skall bedrivas anges inte; det föreslås endast att en ledamot av nämnden skall vara »målsman för forskningen». Om denna forskning skall bedrivas enbart inom länet, eller om forskningsrön skall hämtas från befintliga forskningsanstalter, som ju till största delen torde ligga utom länet, har inte närmare angivits.

I detta sammanhang bör emellertid erinras om att övre Norrland nu har två nyinrättade högskolor, en medicinsk och en odontologisk, förlagda till Umeå i Västerbottens län. Betydelsen av att övre Norrland i och med de nu instiftade högskolorna fått ett eget forskningscentrum och möjligheter till akademisk utbildning behöver här inte påpekas. Att den akademiska utbildningen här i framtiden sannolikt kommer att utökas torde också stå klart. Vad detta kommer att betyda för Norrlands framtid är också utom all diskussion. Det norrländska lärosätet i Umeå saknar ännu några som helst fonder för studie- och forskningsändamål — och kontrasterar härvid mot landets

övriga och äldre lärosäten. Det förefaller som om det nu skulle vara möjligt att förse högskolorna i Umeå med en sådan fond ur de Längmanska donationsmedlen. Det torde också ligga inom ramen för donators önskemål, bl. a. för sjukvårdens främjande och inom ramen för önskemålet om att medlen skulle komma »alla stånd och folkklasser» till godo, dvs. ha den bredd, som donator tydligen eftersträvade. En sådan fond skulle dessliques komma speciellt Norrland till godo, varvid man kunde tänka sig eventuella stipendier förbehållna studerande från övre Norrland eller använda för forskning, speciellt knuten till norrländska förhållanden.

Här skall inte på något sätt behovet av stöd åt företagsamheten inom Norrbotten förringas. Inte heller skall här ifrågasättas att Norrbotten är i behov av sådant stöd. Men när riksdagen går att fatta beslut i denna sak, borde kunna övervägas om inte en del av fondmedlen kunde avsättas till en fond för angivna syften vid de norrländska högskolorna. Om förslagsvis endast en tiondel av fondmedlen finge en sådan användning, skulle det för den akademiska utbildningen och forskningen i Norrland vara av utomordentligt värde. De närmare bestämmelserna om en sådan fond finge då närmare övervägas.

Med hänsyn till det här anförda hemställas,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 116 till årets riksdag måtte besluta att viss del av Längmanska A-fonden avsättes till en studie- och forskningsstipendiefond för högskolorna i Umeå, samt

att i skrivelse härom hos Kungl. Maj:t också anhålles om att närmare bestämmelser om användningen av en sådan fond utarbetas.

Stockholm den 6 april 1960

Ragnhild Sandström